

Kar je bilo, nikdar ne mine, samo obliko menja ...

Prispevek k zgodovini trga Ribnica (10. del)

Čevljarsvo in krojaštvo

Čevljarsvo

Čevljari so izdelovali obutev po meri. Nekatere stranke so si usnje same kupovale, saj trgovin z usnjem in čevljarskimi potreboščinami ni manjkalo. V Ribnici je vedno delovala vsaj ena. Če čevljari ni imel dosti naročil, je delal čevlje na zalogo, a to so si lahko privoščili tisti, ki so imeli več denarja. Nekateri čevljari so imeli enega ali celo več pomočnikov, drugi pa so bili za vse sami. Čevljari so se ukvarjali tudi s popravili čevljev, s »templjanjem«, popravljanjem pet in krpanjem.¹ Mojstri so se prilagajali željam potrošnikov. Za potrebe meščanov in uslužencev so izdelovali lažjo obutev, za delavce s kmetov so izdelovali trdnejše čevlje, ki niso prepuščali vode. Čevljari so hodili tudi v štiro - to pomeni, da so prišli domov narediti čevlje za potrebe domačih ali deklam ter hlapcem za letno plačilo. Nekateri čevljari so delali tudi na črno. Slednji so se s to obrto ukvarjali predvsem pozimi. V Ribnici so se čevljari povezali v svoje združenje. Od kdaj je to

združenje natanko delovalo, ni podatka. Zagotovo je to druženje obstajalo v času Kraljevine SHS od leta 1922, o čemer nam pričajo ohranjeni dokumenti v Arhivu Republike Slovenije. V Arhivu hranijo zapisnik redne letne skupščine Združenja čevljarov v Ribnici iz leta 1936 ter korespondenco tožbe bivšega predsednika tega združenja, takrat aktualnim delegatom okrožnega odbora. V letih od 1922 do 1935 je bil predsednik društva ali pa tajnik Ivan Čampa, po tem letu pa Ivan Ložar. V združenje, se razume, niso bili včlanjeni vsi čevljari. Leta 1933 so bili člani združenja iz trga Ribnice le trije. Članarina v Združenju je za leto 1937 znašala 500 din. Kot zanimivost, kako so se obrtniki srečevali s prihodom industrijske konkurence, navajam prepis iz zapisnika redne letne skupščine Združenja čevljarov Ribnice od 30. avgust 1936: ».../« predsednik poroča o borbi proti tvrdki Bata, katere podružnico smo dobili tudi v Ribnici. Združenje je poslalo na različna pristojna mesta ostre protestne note, toda ostale so brez uspeha. ... omeni tudi o različnih tečajih, katere prireja združenje, tako o prikrojevalnem tečaju v Dobropolju in o knjigovodskem tečaju v Ribnici. Med tem poročanjem je prišlo med gotovim članstvom, menda podhujskanemu od gotovih oseb, do velikih prerekanj in skoraj bi rekli do živinskega vpitja. Gotovo članstvo bi rado, da bi se danes volilo novega predsednika in novo upravo /.../«²

Nikjer nisem naletela na čevljara Janeza Petka, prav tako iz trga Ribnice, iz Bozbirtove hiše, hiš. št. 76, omenja pa ga Tone Petek v svojem rokopisu Kronika družine Petek Bozbirtovi: »Janez (rojen v 80-ih letih 19. stoletja) se je izučil za čevljarja na Sv. Petra cesti (sedaj Trubarjeva). Potem je imel delavnico doma v hiši. Delal je pri oknu in ga je rado zeblo v noge. Kuril si je še z gašperčkom, cevi pa je imel speljane čez celo hišo, nad kmečko pečjo pa v dimnik. /.../ Ko je umrla mati Katarina leta 1905 je odšel v Ameriko, /.../ kjer je delal kot samostojen čevljар /.../.³

Pri Francu Češarku sta navedeni kot sedež obrti dve hišni številki (106 in 240). Informator Franc Vesel se tega čevljarja dobro spominja, najprej je imel delavnico pri svojem bratu (hiš. št. 106), malo pred drugo svetovno vojno pa si je zgradil novo hišo na začetku Velike Mlake (hiš. št. 240).

- Ivan Čampa (103) dovoljenje izданo 1920*, rojen 1878
- Johann Češark (74) 1880
- Franc Češarek (240 ali 106) dovoljenje 1935
- Johann Češarek (67) 1850...1875
- Mathias Hönigmann (96) dovoljenje 1891
- Josef Fritz (19) 1871
- Avgust Gorjan (176) dovoljenje 1922
- Ivan Ložar (50) dovoljenje 1951⁴
- Franc Oberstar (8) 1861...1877
- Franc Plevel (142) 1850 ...1874

FILIP PETRLIN PD. POLJANČEV (NA SLIKI S SOPROGO) JE LETA 1911 V RIBNICI REGISTRIRAL OBRT TRGOVINA Z USNJEM IN ČEVLJI. NJEGOVA TRGOVINA JE BILA BOLJ KOT TRGOVINA S ČEVLJI, TRGOVINA S ČEV LJARSKIMI PRIPOMOČKI. V SVOJI TRGOVINI JE NAMREČ PRODAJAL VSE, KAR SE JE POTREBOVALO ZA IZDELAVO ČEVLJEV, LAJKO SI KUPIL PODPLATE, USNJE ZA ZGORNJI DEL ČEVLJA, VEZALKE, ŽEBLJIČKE, DRETO, ŠILA IDR. V TRGOVINO SO PRIHAJALI DOMAČINI, LJUDJE IZ SUHE KRAJINE, ČEV LJARJI, KI SO OBRT OPRAVLJALI LE NA SVOJEM NASLOVU, TER TISTI, KI SO BILI ČEV LJARJI PO HIŠAH (POTUJOČI OBRTNIKI). (FOTOTEKA MUZEJA MIKLOVA HIŠA. ORIGINAL JE V ZASEBNI LASTI.)

- Karel Primšar (114) dovoljenje 1933
- Franc Novak (68) 1871
- Andrej Trdan (238) obrtno dovoljenje 1934
- Anton Saveli (66) 1860...1878
- Julius Saveli (85) 1850

Krojaštvo in šiviljstvo

Krojaštvo in šiviljstvo je spadalo med najbolj razširjene domače obrti konec 19. in v prvi polovici 20. stoletja. Konec 19. stoletja se je obrt s povojem cenejših šivalnih strojev, ki so bili zato dostopnejši, še bolj razširjala. Tovarna šivalnih strojev Singer pa je s številnimi vsakokratnimi tečaji šivilsko znanje še poglabljala. Konec 19. stoletja je bil poklic šivilje ugleden poklic, ki se ga lahko izuči dekle. Krojači so skrbeli predvsem za vrhnje oblike moških, medtem ko so šivilje večinoma opravljale žensko šiviljstvo, poleg šivanja moških srajc in spodnjega perila.

Krojači in šivilje so imeli največ težav s svojo konkurenco na črnem trgu. Ogromno šivilj in krojačev je delalo doma in odziralo posel obrtnikom, ki so bili uradno registrirani in plačevali davke. Večina registriranih je bila tudi včlanjena v Zadrugo krojačev in krojačic za sodni okraj Ribnica in Velike Lašče. Na zadružnih sestankih so veliko časa posvečali problemu »konkurenca na črnem trgu«. V ribniškem trgu najdemo na seznamu iz leta 1933 izmed »neupravičenih obrtnikov in obrtnic« le enega, v okolici, na podeželju, pa so našteli kar 22 imen tako imenovanih »konkurenrov«. Našteli so le tiste, ki so redno opravljali to obrt, občasnih je bilo pa še mnogo več.

Krojači in krojačice

- Mathias Dojak (21) Schneider 1876
- Anton Dejak (21) obrtno dovoljenje od 1889
- Anton Dejak (21) obrtno dovoljenje od 1903
- Franc Češarek (74) Schneider 1871
- Johann Češark (117) Schneider 1875...1882
- Franc Češarek (59) obrtno dovoljenje od 1923
- Angela Češarek (poročena Dermulc) (106) obrtno dovoljenje od 1932
- Štefan Češarek (66) obrtno dovoljenje od 1913
- Ludwig Keberle (119) Schneider 1871...1882
- Marija Kompare (56) obrtno dovoljenje od 1925⁵
- Knol Leopold (58) obrtno dovoljenje od 1923
- Štefan Lovšin (37) obrtno dovoljenje od 1936
- Bernhard Vesel (22) Schneider 1859 ... 1874
- France Škrabec (81) krojač 1919 ... 1928⁶

(Se nadaljuje prihodnjic)

Tekst pripravila MARINA GRADIŠNIK, kustosinja ribniškega muzeja

Za morebitne dodatne informacije ali popravke se vam že vnaprej zahvaljujem. Hkrati naprošam morebitne lastnike fotografij obrtniških delavnic, trgovin, gostiln v ribniškem trgu, da se oglasijo.

Muzej Miklova hiša
T: 01 835 0376
e-mail: muzej.mh@amis.net

¹ Dokl, Slavko in Murn, Vane: Čevljari je šel v štiro. Iz preteklosti novomeške obrti. Novo mesto 1996, str. 19.

² ARS 448, arhivska enota 5 / 50.

³ Petek, Tone: Bozbirtovi, kronika družine Petek. Rokopis.

⁴ Ivana Ložarja sem uvrstila v seznam zato, ker je bil od leta 1935 naprej predsednik čevljarskega združenja v Ribnici, čeprav podatkov o njegovem vpisu obrti pred drugo svetovno vojno nisem zasledila med pregledano dokumentacijo. Zavedla sem ga z letnico 1951, čeprav ta letnica preseže obravnavano obdobje. Predvidevam, da se mu je tega leta dovoljenje obnovilo.

⁵ Po enem zapisu Ribnica 56, po drugem Hrovača 1.

⁶ Ta podatki sem dodala na osnovi ustnega vira njegovih sorodnikov (Marjana Radivojević).